

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ВІСНИК
АГРАРНОЇ НАУКИ ПРИЧОРНОМОР'Я
Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік
Видається з березня 1997 р.

Випуск 2 (85) 2015

Том 1

Частина 2. Сільськогосподарські науки.
Технічні науки

Миколаїв
2015

Засновник і видавець: Миколаївський національний аграрний університет.

Свідоцтво про державну реєстрацію KB №19669-9469ПР від 11.01.2013 р.

Згідно з Постановою ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 видання включено до переліку фахових видань.

Головний редактор: В.С. Шибанін, д.т.н., проф., чл.-кор. НААНУ

Заступники головного редактора:

І.І. Червен, д.е.н, проф.
І.П. Атаманюк, д.т.н., доц.
В.П. Клочан, к.е.н., доц.
М.І. Гиль, д.с.-г.н., проф.
В.В. Гамаюнова, д.с.-г.н., проф.

Відповідальний секретар: Н.В. Потривасва, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Економічні науки: О.В. Шибаніна, д.е.н., проф.; Н.М. Сіренко, д.е.н., проф.; О.І. Котикова, д.е.н., проф.; Джулія Олбрайт, PhD, проф. (США); І.В. Гончаренко, д.е.н., проф.; О.М. Вишневська, д.е.н., проф.; А.В. Ключник, д.е.н., доц.; О.Є. Новіков, д.е.н., доц.; О.Д. Гудзінський, д.е.н., проф.; О.Ю. Єрмаков, д.е.н., проф.; В.І. Топіха, д.е.н., проф.; В.М. Яценко, д.е.н., проф.; М.П. Сахацький, д.е.н., проф.; Р. Шаундерер, Dr.sc.Agr. (Німеччина)

Технічні науки: Б.І. Бутаков, д.т.н., проф.; К.В. Дубовенко, д.т.н., проф.; В.І. Гавриш, д.е.н., проф.; В.Д. Будаєв, д.т.н., проф.; С.І. Пастушенко, д.т.н., проф.; А.А. Ставинський, д.т.н., проф.; А.С. Добишев, д.т.н., проф. (Республіка Білорусь).

Сільськогосподарські науки: В.С. Топіха, д.с.-г.н., проф.; Т.В. Підпала, д.с.-г.н., проф.; А.С. Патрева, д.с.-г.н., проф.; В.П. Рибалко, д.с.-г.н., проф., академік НААН України; І.Ю. Горбатенко, д.б.н., проф.; І.М. Рожков, д.б.н., проф.; І.П. Шейко, д.с.-г.н., професор, академік НАН Республіки Білорусь (Республіка Білорусь); С.Г. Чорний, д.с.-г.н., проф.; М.О. Самойленко, д.с.-г.н., проф.; А.К. Антипова, д.с.-г.н., проф.; В.І. Січкаєв, д.б.н., проф.; А.О. Лимар, д.с.-г.н., проф.; В.Я. Щербакєв, д.с.-г.н., проф.; Г.П. Морару, д.с.-г.н. (Молдова)

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 7 від 31.03.2015 р.

Посилання на видання обов'язкові.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Адреса редакції, видавця та виготовлювача:

54020, Миколаїв, вул. Паризької комуні, 9,

Миколаївський національний аграрний університет,

тел. 0 (512) 58-05-95, <http://visnyk.mnau.edu.ua>, e-mail: visnyk@mnau.edu.ua

© Миколаївський національний аграрний університет, 2015

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПОСІВІВ СОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРОТИ ХВОРОБ

В. М. Щербачук, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Викладено результати досліджень впливу системи захисту сої проти хвороб в умовах Західного Лісостепу на формування фотосинтетичної та зернової продуктивності посівів сої. Одержано, що на варіанті, де вносили фунгіциди Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) формувалися максимальні показники діяльності посівів: площа листової поверхні – 43,9 тис м²/га (фаза повного цвітіння); фотосинтетичний потенціал – 2,80 млн м²/га×діб (фаза повної стиглості), маса сухої речовини – 14,7 г/рослину (фаза повної стиглості). На даному варіанті формувалась найвища урожайність зерна – 2,70 т/га.

Ключові слова: урожайність, соя, сорт, фунгіциди, чиста продуктивність фотосинтезу, фотосинтетичний потенціал.

Постановка проблеми. Розширення площ посівів сої призвело до зростання ступеня ураження рослин хворобами – виникає потреба у застосуванні фунгіцидів під час вегетації [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сою уражують близько 120 збудників грибної, бактеріальної і вірусної природи в різні періоди вегетації [2]. Хвороби сої завдають значних втрат, а саме: знижують енергію проростання насіння та його схожість, зріджують посіви, ослаблюють рослини, зменшують фотосинтетичну поверхню й продуктивність культурних рослин, погіршують якісні показники врожаю [3, 4]. Сою можуть уражати такі хвороби: бактеріоз, фузаріоз, антракноз, переноспороз, аскохітоз, плямистості, біла гниль та ін. [5-8]. У 2012-2013 рр. на рослинах сої поширювалися також такі нові для неї хвороби, як альтернаріоз та септоріоз.

Постановка завдання. Питання застосування фунгіцидів при вирощуванні сої в Україні вивчено недостатньо, тому є актуальним підбір вискоєфективних фунгіцидів для дворазового внесення на посівах з метою захисту рослин від ураження хворобами впродовж тривалого вегетаційного періоду.

Матеріали та методика досліджень. Дослідження про-

водили впродовж 2012-2014 рр. у господарстві СБЄ Україна у Млинівському районі Рівненської області. Технологія вирощування сої загальноприйнята для цієї ґрунтово-кліматичної зони.

Повторність дослідів триразова. Розмір ділянок: загальної – 60 м², облікової – 50 м². Розміщення варіантів – методом рендомізації. У дослідженнях використали сорт сої Устя (оригінатор – ННЦ "Інститут землеробства НААН"), занесений до державного Реєстру сортів рослин України (2002 р.).

Ґрунт дослідних ділянок темно-сірий опідзолений характеризується такими агрохімічними показниками: вміст гумусу на глибині 0-20 см за Тюрінім становить 2,0-2,11%; забезпечення лужногідролізованим азотом низьке; ступінь забезпечення рухомими формами фосфору і калію – високий. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної – 5,9.

Дослідження супроводжувалися спостереженнями, вимірами, обліками та аналізами відповідно до загальноприйнятих методик [9-12]

Результати досліджень. Як свідчать результати трирічних досліджень, найвищий показник площі листкової поверхні у рослин сої сорту Устя, залежно від застосування фунгіцидів, формувався на варіанті, де вносили Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) у фазі повного цвітіння – 43,9 тис. м²/га, що на 3,3 тис. м²/га вище контрольного варіанту, де вносили Імпакт К (0,8 л/га) + Коронет (0,6 л/га).

Одержано дані, що найвищі показники: фотосинтетичний потенціал (2,80 млн м²/га × діб) та маса сухої речовини (14,7 г/рослину), формувалися у період повної стиглості на варіанті Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) (табл. 1).

Результати наших досліджень показали, що в середньому за три роки найменш врожайним був варіант дослідів, де вносили фунгіциди Імпакт К (0,8 л/га) + Коронет (0,6 л/га) – 2,20 т/га (табл. 2). Найвища врожайність спостерігалась за дворазового послідовного внесення фунгіцидів Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) у фазах початку бутонізації та завершення цвітіння – 2,70 т/га. Приріст від фунгіцидів становив 0,50 т/га, або 22,7%. Підвищення врожайності на даному варіанті можна по-

яснити тим, що фунгіцид Коронет містить нову діючу речовину, до якої патогенні організми ще не набули резистентності.

Таблиця 1

Формування фотосинтетичного потенціалу (млн м²/га × діб) та маси сухої речовини (г/рослину) рослинами сої залежно від застосування фунгіцидів, середнє за 2012-2014 рр.

Фунгіциди	Фаза росту та розвитку					
	повна бутонізація		повне цвітіння		повна стиглість	
	фотосинтетичний потенціал	маса сухої речовини	фотосинтетичний потенціал	маса сухої речовини	фотосинтетичний потенціал	маса сухої речовини
Імпакт К (0,8 л/га) + Коронет (0,8 л/га)	1,06	4,11	0,41	7,45	2,59	14,1
Імпакт К (0,8 л/га) + Амістар Екстра (0,75 л/га)	1,07	4,14	0,45	8,20	2,61	14,2
Імпакт К (0,8 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	1,10	4,22	0,47	8,41	2,70	14,5
Коронет (0,8 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	1,15	4,30	0,49	8,53	2,80	14,7

Таблиця 2

Урожайність сої сорту Устя залежно від застосування фунгіцидів, середнє за 2012-2014 рр., т/га

Фунгіциди	Урожайність, т/га	Приріст від гербіцидів	
		т/га	%
Імпакт К (0,8 л/га) + Коронет (0,6 л/га)	2,20	-	-
Імпакт К (0,8 л/га) + Амістар Екстра (0,75 л/га)	2,38	0,18	8,2
Імпакт К (0,8 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	2,56	0,36	16,4
Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	2,70	0,50	22,7

У результаті проведеного кореляційно-регресійного аналізу між урожайністю та фунгіцидами встановлено прямий сильний зв'язок ($r = 0,99$). Дана залежність описується рівнянням регресії:

$$Y = 2,0 + 0,2 X;$$

де: У – урожайність, т/га; Х – фунгіциди.

Як свідчать результати дисперсійного аналізу, відносна похибка досліду у 2012 році становила 0,43%, у 2013 році – 0,40% та у 2014 році – 0,39%, що свідчить про високу точність проведених досліджень.

У проведених дослідженнях встановлено, що застосування фунгіцидів суттєво впливало на формування якісних показників зерна сої (табл. 3). Максимальний вміст білка спостерігали за дворазового послідовного внесення фунгіцидів Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) у фазах початку бутонізації та завершення цвітіння – 37,8%, що вище порівняно з контролем відповідно на 5,3%. Вміст олії на даному варіанті становив 19,4%.

Таблиця 3

Вплив фунгіцидів на вміст білка та олії в зерні сої сорту Устя, середнє за 2012-2014 рр., %

Фунгіциди	Білок, %	Олія, %
Імпакт К (0,8 л/га) + Коронет (0,8 л/га)	32,5	20,6
Імпакт К (0,8 л/га) + Амiстар Екстра (0,75 л/га)	34,0	20,3
Імпакт К (0,8 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	35,3	20,0
Коронет (0,8 л/га) + Абакус (1,5 л/га)	37,8	19,4

За результатами кореляційного аналізу, між вмістом білка та фунгіцидами спостерігався прямий сильний зв'язок ($r = 0,99$), олією та фунгіцидами – зворотній сильний зв'язок ($r = -0,98$), білком та олією – зворотній сильний зв'язок ($r = -0,99$).

Висновки. Отже, в умовах Західного Лісостепу України для одержання максимальних врожаїв зерна доцільно у боротьбі проти хвороб на посівах сої проводити дворазове послідовне внесення фунгіцидів Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га) у фазах початку бутонізації та завершення цвітіння.

Список використаних джерел:

1. Хвороби сої: діагностика, особливості розвитку та заходи захисту / М. Кирик, М. Піковський, Ю. Тарануха, С. Лич // Пропозиція. – 2013. – № 12. – С. 88-90; 2014. – № 1. – С. 96-98.
2. Стригун А. Многогранность защиты сои / А. Стригун, С. Трибель // Зерно. – 2013. – № 11. – С. 109-116.
3. Бабич А. О. Соя: агроекологічні основи вирощування, переробки і використання: Навчальний посібник / А. О. Бабич, М. І. Бахмат, О. М. Бахмат. – Кам'янець-Подільський: ПП "Медобори, 2006", 2013. – 268 с.

4. Агробиологические особенности возделывания сои в Украине / [Адамень Ф. Ф., Вергунов В. А., Лазер П. Н., Вергунова И. Н.]. – К. : Аграр. наука, 2006. – 456 с.
5. Пересипкін В. Ф. Сільськогосподарська фітопатологія : підручник / В. Ф. Пересипкін. – К : Аграрна освіта, 2000. – 415 с.
6. Марков І. Л. Діагностичні ознаки хвороб сої та біолого-екологічні особливості розвитку їх збудників / І. Л. Марков // Агронаом. – 2013. –№ 2. – С. 146-149.
7. Дерев'янський В. Допоміжний урожай / В. Дерев'янський // Зерно. – 2013. –№ 2. – С. 136-109.
8. Сичкарь В. Восточный вектор украинской сои / В. Сичкарь // Зерно. – 2013. –№ 3. – С. 98-102.
9. Основи наукових досліджень в агрономії/ В. О. Єщенко, П. Г. Копитко, В. П. Опришко, П. В. Костогриз ; За ред. В. О. Єщенка. – К. : Дія. – 2005. – 288 с.
10. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта, 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Агропромиздат. 1985. – 351 с.
11. Комп'ютерні методи в сільському господарстві та біології / [Царенко О. М., Злобін Ю. А., Склар В. Г., Панченко С. М.] – Суми : Універ. кн., 2000. – 203 с.
12. Мойсейченко В. Ф. Основи наукових досліджень в агрономії : підручник / В. Ф. Мойсейченко, В. О. Єщенко. – К. : Вища шк., 1994. – 334 с.

В. Н. Щербачук* **Формирование продуктивности посевов сои в зависимости от системы защиты против болезней*

Изложены результаты исследований влияния системы защиты сои против болезней в условиях Западной Лесостепи на формирование фотосинтетической и зерновой продуктивности посевов сои. Установлено, что на варианте, где вносили фунгициды Коронет (0,6 л/га) + Абакус (1,5 л/га), формировались максимальные показатели деятельности посевов: площадь листьев – 43,9 тыс. м²/га (фаза полной спелости), фотосинтетический потенциал 2,80 млн м²/гахсутки (фаза полной спелости), масса сухого вещества – 14,7 г/растение (фаза полной спелости). На этом варианте формировалась самая высокая урожайность зерна – 2,70 т/га.

Ключевые слова: урожайность, соя, сорт, фунгициды, чистая продуктивность фотосинтеза, фотосинтетический потенциал

V. Shcherbachuk* **Features productivity formation depending on protection system diseases*

This paper presents the results of studies impact on soybean protection system against weeds and diseases in the condition of the photosynthetic and grain-growing productivity. Using fungicides Coronet (0,6 l/ha) + Abacus (1,5 l/ha) provided forming maximum performance of crops: leaf surface area – (43,9 thousand m²/ha) (full broom phase), photosynthetic capacity (2,80 million m²/ha x days) (full maturity phase, the weight of dry matter – 14,7 g/plant (full ripeness phase). The largest grain yield (2,70 t/ha) is formed at this variant.

Key words: productivity, soybean, variety, protein, oil, fungicides, net productivity of photosynthesis, photosynthetic capacity

ЗМІСТ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Ю.О. Лавриненко, Г.С. Балашова, І.П. Бугаєва. Одержання еліти картоплі на оздоровленій основі в умовах зрошення півдня України	3
Г.М. Господаренко, О.А. Лисянський. Ефективність використання вологи різноудобреними сидеральними парами	13
А.В. Черенков, О.І. Желязков, О.М. Козельський. Формування показників якості зерна пшениці озимої в умовах Північного Степу	22
В.І. Лопушняк, Н.І. Вега. Вплив рівня мінерального живлення ячменю ярого на вміст рухомих сполук фосфору в темно-сірому опідзоленому ґрунті Західного Лісостепу України	30
А.О. Рожков, С.В. Чернобай. Частка пагонів різних систем у біологічній урожайності зерна ячменю ярого залежно від норм висіву та позакореневих підживлень	38
О.В. Письменний. Трансформація сучасних протидефляційних властивостей ґрунтів степу України	47
Г.Д. Поспелова. Хвороби валеріани лікарської (<i>valeriana officinalis</i> L.) та методи їх обмеження	54
А.В. Гойсюк. Біоенергетична ефективність вирощування кабачка в умовах Лісостепу Західного	67
С.П. Полторецький, Н.М. Полторецька. Урожайність і якість зерна проса залежно від попередника та умов удобрення	73
Л.А. Покопцева, І.Є. Іванова. Застосування методу багатокритеріальної оптимізації для вибору оптимального варіанта передпосівної обробки насіння соняшнику сорту Чумак	83
П.В. Костогриз, В.Г. Крижанівський. Урожайність гороху, пшениці озимої та буряку цукрового на фоні різних заходів основного обробітку ґрунту	91
О.І. Заболотний, А.В. Заболотна, І.Б. Леонтюк, А.В. Розборська, О.В. Голодрига. Формування врожайності	

посівів кукурудзи на зерно при застосуванні гербіциду Люмакс	99
Л.В. Максимішина, Л.В. Заиченко, Ю.Ю. Выставная, Е.Н. Дрозд. Тяжелые металлы в экосистеме виноградника, винограде и экологическая безопасность винной продукции	108
В.М. Щербачук. Формування продуктивності посівів сої залежно від системи захисту проти хвороб.....	119
В.Я. Лихач, А.В. Лихач, В.В. Лагодієнко, М.А. Коваль. Відгодівельні якості помісного молодняку свиней	124
С.І. Луговий, С.В. Кіш. Оцінка генетичної структури різних родин свиней породи дюрк за локусами мікросателітів ДНК	130
А.І. Кислинська, Г.І. Калиниченко. Особливості росту різних поєднань молодняку свиней великої білої породи угорської селекції у постадаптаційний період	137
В.О. Мельник, О.О. Кравченко, О.С. Козут. Порівняльна характеристика відтворювальної здатності кнурів-плідників різних генотипів	143
О.М. Черненко. Економічна ефективність використання корів голштинської породи різних типів конституції	149
В.І. Гроза. Динаміка яєчної продуктивності перепілок- несучок при використанні наносрібла	156

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

В.С. Шебанін, В.Г. Богза. Обстеження технічного стану буді- вель та споруд агропромислового комплексу	163
Р. Polyanskiy. Order of dependent admittance calculation ...	169
Д.Л. Кошкін. Ієрархічна комп'ютеризована система керування врожайністю теплиці.....	179
М.П. Федюшко. Стан промислових відходів міста Маріуполь та їх утилізація	187
Д.Ю. Шарейко, І.С. Білюк, А.М. Фоменко, А.В. Козаченко. Налагодження комплектних електроприводів з лінійним і нелінійним коригувальними пристроями.....	196